

Slovenska likovna umetnost za skupnostno rabo, 1945–1969

Na izbranih poglavjih bomo obravnavali raznolike vsebine, povezane z razvojem slovenske likovne umetnosti in vizualne kulture v prvih desetletjih druge Jugoslavije. V skladu s socialistično doktrino so morali biti kultura, umetnost, možnost ustvarjanja, kvalitetno bivanje, dobro urejeni javni prostor itd. dostopni državljanom druge Jugoslavije čim širše. Da je te postavke jugoslovanska politika dejansko jemala zelo resno, kaže med drugim že fantastično rastoči odstotek BDP-ja, ki ga je namenjala kulturi in umetnosti: leta 1946 2,7 %, 1951 6,8 %, 1960 pa kar 11 %. Ta odstotek se je drastično zmanjšal v 60. letih, ko je občasno padel tudi pod 1 % (B. Doknić, *Kulturna politika Jugoslavije: 1946.–1963.*, 2013, p. 140). Jugoslavija je nasploh v 60. letih postala veliko bolj tržno in izvozno naravnana, kar jo je tudi retorično spreminjalo v vse bolj ideološko zmeden, protisloven amalgam egalitarnega kolektivizma in liberalnega podjetništva, ki je na prvem mestu zasledovalo ekonomske učinke.

Dogajanje v likovni umetnosti, arhitekturi in oblikovanju bomo raziskovali skozi nekaj izbranih področij: gradnjo in notranjo opremo stanovanjskih poslopij, najrazličnejših institucij, delovnih in drugih skupnih prostorov; ilustracijo in opremo tiskovin in knjig, zlasti otroške in mladinske literature, ki je zaradi dostopnih cen in visokih naklad dosegala najširše mlado bralstvo; razstavljanje umetnosti, arhitekture in oblikovanja; javno plastiko in spomenike. Zanimalo nas bo, kako sta se v danih okvirih razvijali vizualna kultura in umetnost ter kaj ju bistveno opredeljuje. Na primer, kako in zakaj pridemo od socrealističnih spomenikov in javnih plastik do fantastičnih, abstraktnih objektov, kakršen je spomenik na Hribu svobode v Ilirski Bistrici. Kaj je ozadje velikopoteznih stalnih kiparskih postavitev na prostem, ki jih združujemo pod imenom forma viva, ali performativnih akcij, ki jih v 60. letih v Sloveniji in mednarodno uspešno izvajata skupina OHO in njen krog.

Poskušali bomo razumeti, kako in zakaj je, kljub vsem protislovljem in nekoherentnostim, ob rastočem razkolu med umetnostnim poljem in socialistično kolektivistično doktrino ter ob odsotnosti klasičnega umetnostnega trga, kakršen se je tedaj uveljavljal na Zahodu, Jugoslavija razvijala izjemno vitalno in avtonomno umetnostno polje. Ob tolmačenju konkretnih primerov se nam bodo sproti razkrivali notranja logika in principi delovanja slovenske umetnosti in umetnostnega sistema.

Izbrana literatura:

- Carol Duncan, *Civilizing Rituals: Inside public art museums*, London, New York 1995.
- Aleš Gabrič, *Socialistična kulturna revolucija: Slovenska kulturna politika 1953–1962*, Ljubljana 1995.
- *Impossible Histories: Historic Avant-Gardes, Neo-Avant-Gardes, and Post-Avant-Gardes in Yugoslavia*, (ur. Dubravka Djurić, Miško Šuvaković), Cambridge Mass. 2003.

- Branislav Jakovljević, *Učinki odtujitve: Performans in samoupravljanje v Jugoslaviji (1945-1991)*, Ljubljana 2021.
- *Južna ozvezdja: Poetike neuvrščenih* (ur. Tamara Soban, Moderna galerija), Ljubljana 2019.
- Ljiljana Kolečnik, *Između Istoka i Zapada: Hrvatska umjetnost i likovna kritika 50-ih godina*, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb 2006.
- *Slovenska likovna umetnost: 1945-1978* (ur. Stane Bernik et al., Moderna galerija, Arhitekturni muzej), Ljubljana 1979.
- *Socialism and Modernity. Art, Culture and Politics 1959-1974* (ur. Liljana Kolečnik, Museum of contemporary art Zagreb), Zagreb 2012.
- *Življenja spomenikov: Druga svetovna vojna in javni spomeniki v Sloveniji 1945-1980* (ur. Marko Jenko in Beti Žerovc, Moderna galerija), Ljubljana 2018.

Preostala literatura, tudi za sprotno pripravo na posamezne ure, bo predstavljena jeseni. Od udeležencev izbranih poglavij se pričakuje zavzeta in redna sprotna priprava na posamezne ure ter aktivno sodelovanje v diskusijah in pri praktičnem delu.